

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

DOI: 10.21547/jss.1844658

Toplumsal Baskının En Sert Hali: Namus İhlallerinde Aileden Uzaklaştırma

The Harshest Form of Social Pressure: Family Exclusion in Cases of Honor Violations

Erol AKYILDIRIM^{a*}

^a Dr., Iğdır Üniversitesi, Iğdır / TÜRKİYE
ORCID: 1000-0003-2333-6044

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 18 Aralık 2025

Kabul tarihi: 6 Nisan 2026

Anahtar Kelimeler:

Namus,
Sosyal Dışlanma,
Kırsal Toplum,
Toplumsal Denetim,
Iğdır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: December 18, 2025

Accepted: April 6, 2026

Keywords:

Honor,
Social Exclusion,
Rural Society,
Social Control,
Iğdır.

Bu çalışma için Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'nın 21.11.2025 tarih ve 2025/44 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

ÖZ

Bu çalışma, kırsal toplumsal yapıda namus kavramının nasıl konumlandığını, namus ihlallerine verilen tepkilerin topluma nasıl yansıtıldığını ve özellikle aileden uzaklaştırılan bireylerin hem aileyi hem de bireyi nasıl etkilediğini nitel bir perspektifle araştırmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma desenine dayalı olarak yürütülen çalışmada, Iğdır kırsalında yaşayan on katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Kırsal toplumda namus kavramının bireysel bir ahlaki değer olmanın yanında kolektif düzeni sağlayan merkezi bir norm olarak fayda gördüğü saptanmıştır. Yapılan görüşmelerde namus temelli ihlallerin çoğunlukla aileden ve köyden uzaklaştırma, sosyal damgalanma ve birtakım psikolojik problemlerin oluşması ile sonuçlandığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, köyden dışlanan bireylerin yoğun psikolojik yıkım, geçim sıkıntısı, yalnızlaşma ve göç etme zorunluluğuna maruz bırakıldığını beyan etmişlerdir. Ayrıca modernleşme, sosyal medyanın yaygınlaşması ve iletişim teknolojilerin yaygınlaşması sonucu namus temelli ilişkileri aşındırdığı ve geleneksel denetim biçimlerini (aşiret/kabile) zayıflatırken yeni risk alanların oluşmasına yol açtığı görülmüştür. Araştırmada, namus temelli damgalanmanın sadece bireysel bir yaptırım olmadığı; bunun yanında ekonomik, kültürel ve toplumsal sonuçlarının olduğu çok boyutlu sosyal bir olgu olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak kırsal bölgelerde genel olarak geleneksel kültürel değerlerin toplumsal dokuda varlığını sürdürdüğü, namus temelli ihlallerin en sert şekilde karşılık bulduğu ve geleneksel normların kısmen de olsa aşındığı bir düzen bulunmaktadır.

ABSTRACT

This study aims to investigate, from a qualitative perspective, how the concept of honor is positioned within the rural social structure, how responses to violations of honor are reflected in the community, and particularly how individuals who are ostracized from their families affect both their families and themselves. The research was conducted using a qualitative design, and in-depth interviews were carried out with ten participants living in rural areas of Iğdır. The findings indicate that the concept of honor in rural society functions not only as an individual moral value but also as a central norm that sustains collective order. Interviews revealed that honor-related violations frequently result in expulsion from the family and village, social stigmatization, and the emergence of various psychological problems. Participants reported that expelled individuals experience severe psychological distress, economic hardship, social isolation, and often feel compelled to migrate. Furthermore, processes of modernization—particularly the widespread use of social media and communication technologies—have been observed to erode honor-based relations and weaken traditional forms of social regulation (such as tribal and clan structures), while simultaneously creating new areas of risk. The study concludes that honor-based stigmatization is not merely an individual sanction but a multidimensional social phenomenon with economic, cultural, and societal implications. Overall, the findings suggest that traditional cultural values continue to shape rural social life; honor-related violations elicit the harshest forms of social response; and traditional norms, although still influential, have begun to show signs of erosion.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: akyildimerol@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to examine how the concept of honor is defined within the rural social structure, how violations of this concept are met with social reactions, and particularly what kinds of social, economic, and psychological consequences individuals rejected by their families face. The findings reveal that honor is not merely an individual moral value, but also functions as a technological norm that sustains social order and mechanisms of social control in rural communities. The study was conducted using a qualitative research design. In this context, semi-structured in-depth interviews were carried out with ten participants living in rural areas of Iğdır, representing different ages, educational backgrounds, and marital statuses. The data were analyzed through descriptive and thematic analysis, focusing on narratives related to honor-based exclusion practices, mechanisms of social control, and the effects of modernization.

The findings indicate that in rural society, honor is perceived not as an individual behavioral domain but as a technological responsibility that directly affects the family and kinship networks. Honor-based violations predominantly result in exclusion from the family and the village, social stigmatization, forced migration, and economic vulnerability. It was observed that individuals who are severed from their families experience a loss of both social capital and economic stability. Participants stated that excluded individuals often migrate to other cities or abroad, which in turn leads to livelihood difficulties and adaptation problems. Some participants argued that excluded individuals internalize these experiences as a deserved punishment. Discourses of regret, shame, and repentance expressed by these individuals suggest that they accept social technology and continue their lives in silence, detached from their families and communities. These findings demonstrate that exclusion is not solely an external form of pressure, but also an internalized process shaped through symbolic violence.

Despite the persistence of harsh social sanctions in rural areas, the spread of social media, technological developments, and women's participation in the labor force has contributed to a partial weakening of honor-based exclusion practices. Individuals who have achieved economic independence appear to be more resilient to exclusion compared to the past. However, these transformations remain limited in scope. The study further reveals that rejected individuals experience intense social isolation, psychological trauma, economic hardship, and a loss of belonging, with these effects being more profound and enduring for women. Overall, the findings highlight that honor-based exclusion in rural contexts is a multidimensional social phenomenon shaped by the interplay of tradition, social control, and structural change.

Additionally, the findings demonstrate that honor-based social control practices have undergone a process of transformation alongside modernization, rising educational levels, and the widespread use of social media and communication technologies. An examination of participants' statements reveals that modernization—particularly through the expansion of social media, mass media, and the internet—has significantly altered perceptions of honor and the exclusionary practices associated with it within rural social structures. Participants frequently emphasized that social media has intensified interpersonal interactions; the emergence of private accounts, online communication, and instant messaging has facilitated the formation of relationships beyond traditional mechanisms of social control. A substantial proportion of participants noted that tribal- and kinship-based control mechanisms have weakened, while social media has generated new risk domains, leading to a partial loosening and flexibilization of honor perceptions. Nevertheless, honor-based exclusion has not disappeared entirely in rural contexts; rather, it continues to exist in transformed and differentiated forms. With the proliferation of social media and communication technologies, perceptions of honor appear to have undergone a partial transformation and relative relaxation compared to the past. For instance, in some cases, individuals who were previously excluded have gradually been reintegrated into the family. This development can largely be attributed to the gradual erosion of cultural values over time. However, when assessed comparatively, these transformations remain limited in scope.

In conclusion, this study demonstrates that honor-based exclusion is not merely an individual sanction, but a multidimensional social phenomenon encompassing social, economic, cultural, and psychological dimensions. As reflected in participants' narratives, the severing of emotional ties with the family—such as the inability to attend weddings, funerals, and other social rituals—weakens individuals' sense of belonging and deepens their social isolation. The sudden loss of social, economic, and cultural capital within the environment in which individuals were born and raised often propels them toward severe traumatic experiences. The data further indicate that family exclusion is not limited to the nuclear family; rather, it entails a broader technological from kinship networks and the rural social structure as a whole, resulting in profound social exclusion and loss of belonging. Moreover, excluded individuals reported becoming unable to remain within village communities, as technological social memory does not readily forgive honor-based incidents, rendering migration an inevitable outcome. While traditional values continue to shape rural life, the widespread diffusion of mass communication technologies has brought about significant transformations in the meanings, functions, and practical enactments of these values

Giriş

Namus kavramı toplumdaki topluma, kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Toplumdaki kültüre, yaşam şekline göre şekil alabilmektedir. Bazı kültürlerde düzen, yasa olarak ifade edilirken, bazı toplumlarda da kadın bedeni ile ilişkilendirilmiş ve bu düzen kadınların sosyal yaşamında sınırlandırıcı bir etkiye sahip olmuştur. Namus sözcüğü Türk kültürüne Arapçadan geçmiş olup bu sözcüğün asıl kökeni Yunancadaki “nomos” kavramına bağlanmaktadır (Ecevitoglu, 2012, s.282). Namus kavramı, ataerki toplumsal düzende kadınların cinselliklerinin kontrol edilmesinde önemli bir kontrol mekanizması olarak görülmektedir. Namuslu kavramı, kadınların bedeni üzerinde anlam bulmaktadır (Demren, 2001, s.1-10). Türk Dil Kurumu ise namus kavramını toplumdaki ahlak kuralları, toplumsal değerlere bağlılık ve iffet olarak tanımlanmakla birlikte daha geniş yelpazede dürüstlük, doğruluk anlamları yüklemiştir (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Toplumsal cinsiyet, sadece biyolojik farklılıklar ile açıklanamayan; sosyal ve kültürel olarak anlam yüklenen ve bu bağlamda rolleri belirginleşen bir düzen olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile, erkeğe ve kadına biçilen roller ve davranış kalıplarının toplumsal eylemin bir ürünü olduğu ifade edilmektedir. İki cinsin dâhil olduğu toplumda, bireyler var olan kültürel kalıplar ile yetiştirilmekte ve bu bağlamda yaşam formları belirlenmektedir. Geleneksel rolleri önceden biçilen erkek, eve maddi gelir getiren kamusal alanı temsil etmekte iken; kadın ise ev içi işleri ile özdeşleştirilerek sembolize edilmektedir. Ayrıca ataerki toplumların başat göstergelerinden birisi olarak, kadının namus ile ilişkilendirilmesi hususu öne çıkmaktadır (Nazlı, 2015, s. 33–55). Kadının bedeni, erkekler tarafından korunması gereken bir unsur olarak tanımlanmakta ve bu durum, toplumda damgalanmanın önlenmesi ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda, kadın için olumsuz anlamlar içeren “adının çıkması” gibi ötekileştirici ve dışlayıcı söylemlerin erkekler tarafından denetlenmesi, namusun korunması çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ataerki toplumlarda namus kavramı, sosyal statü bağlamında sürekli yeniden üretilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bekâret ve buna bağlı olarak namus kavramı, ataerki geleneksel öğretiler doğrultusunda içselleştirilmektedir. Ayrıca namus ve bekâret, toplum tarafından saflık ve temizlik ile ilişkilendirilmekte ve bu bağlamda yeniden üretilen davranış kalıpları aracılığıyla meşrulaştırılmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, geleneksel toplumlarda namus, kadının bedeni ve cinselliğinin korunması ile ilişkilendirilen bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Topçu ve Baş, 2018, s. 173–196).

Kırsal bölgelerde toplumsal yapının en önemli denetim mekanizmasından biri olan namus kavramı, bu bölgelerde bireylerin davranışlarını düzenleyen önemli bir olgu olarak görülmektedir. Namus kavramı, yalnızca kadın ve erkek arasındaki ilişkilerle sınırlı olmayıp; aile bütünlüğünün denetlenmesi, kuşaklar arası kültürel aktarımın sürdürülmesi ve toplumsal saygınlığın korunması gibi çok katmanlı işlevler üzerinden anlam kazanmaktadır. Bunun yanında namus kavramının yanlış yorumlanması ya da radikal olarak benimsenmesi, bireysel ve sosyal yaşamda ciddi kısıtlamalara ve birçok toplumsal baskıların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu baskıların en radikal ve sert olanı ise aile tarafından dışlanan, aileden uzaklaştırılan ve reddedilen durumlardır.

Aileden uzaklaştırılan birey sadece fiziksel bir ayrılığa maruz kalmamaktadır. Bunun yanında yaşadığı sosyal çevrede ekonomik, psikolojik ve toplumsal yapıdan koparılmaya gibi durumlar da ortaya çıkmaktadır. Bu tür ağır uygulamalar, bireyin kimliğini, toplumsal statüsünü ve sosyal destek sermayesini ciddi düzeyde sarsmaktadır. Kırsal bölgelerde akrabalık ilişkilerinin güçlü olması, bireyin aileden dışlanma sürecini hızlandırabilir. Çünkü ailenin namus temelli olarak reddettiği durumların, genel olarak akrabalar tarafından da reddedildiği görülmüştür. Bu durumun, kırsal bölgede yaşayan bireylerin birbirleriyle kurduğu sıkı sosyal bağlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Küreselleşme ile birlikte dünyanın giderek daha fazla bütünleştiği ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile birlikte toplumlar arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimin arttığı, bu bağlamda dünyanın “küresel bir köy” niteliği kazandığı ifade edilmektedir. Bu süreçte, iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, toplumlar arasındaki kültürel etkileşimi artırarak sosyal ve kültürel yapılarda önemli değişim ve dönüşümlere yol açmaktadır (Aktaş, 2019). Küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürel pratiklerin birbirleriyle daha yoğun etkileşim içerisine girdiği ve bu etkileşimin bazı durumlarda kültürel benzeşme ve dönüşüm süreçlerini beraberinde getirdiği görülmektedir. Bununla birlikte, küreselleşmenin kültürel yapılar üzerinde hem homojenleşme hem de farklılaşma yönünde etkiler oluşturabildiği ifade edilmektedir (Dursun, 2022). Kent merkezlerindeki iletişim teknolojinin yaygınlaşması, eğitim seviyesindeki artış ve şehirlerle olan etkileşimin güçlenmesi, namus algısı ve namus temelli yaptırımları birtakım değişim, dönüşümlere zorlamaktadır. Fakat kırsal bölgelerde bu değişim ve dönüşümün ne ölçüde hissedildiği ve geleneksel örf-adetler üzerinde nasıl bir etki bıraktığı, aileden uzaklaştırma pratiklerinin herhangi bir değişim yapıp yapmadığı gibi durumların yeterince araştırılmadığı düşünülmektedir.

Bu çalışma, kırsal erkek anlatıları üzerinden namus temelli dışlama mekanizmasının nasıl meşrulaştırıldığını, nasıl anlamlandırıldığını ve bu sürecin toplumsal ilişkiler bağlamında nasıl ifade edildiğini nitel bir perspektif ile incelemeyi hedeflemektedir. Araştırmada, nitel yöntem çerçevesinde katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla namus temelli dışlanmanın kırsal kültürdeki anlamı, dönüşümü ve sürekliliği analiz edilmektedir. Böylece toplumsal baskının görünmeyen yönleri görünür hale gelecek ve modernleşme sürecinin kırsal değerler üzerindeki etkisi, kapsamlı bir şekilde irdelenmiş olacaktır. Iğdır ili, kırsal toplumsal ilişkilerin ve geleneksel ritüellerin hâlen canlı biçimde varlığını koruduğu bir saha sunduğu için örneklem alanı olarak tercih edilmiştir. Ayrıca kırsal bölgelerde namus temelli aileden uzaklaştırılan çalışmaların Iğdır özelinde saha verilerine dayalı çalışmaların olmaması, bu çalışmanın özgün yönünü ortaya koymaktadır. Kırsal bölgelerde namus temelli aileden uzaklaştırma süreçlerine ilişkin saha verilerine dayalı araştırmaların sınırlı olması göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın literatürdeki boşluğu doldurarak önemli bir katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Literatür Değerlendirmesi, Kuramsal Temeller

Aşağıda çalışmaya benzer başlıca literatür değerlendirmesi ve çalışmanın bulguları ile ilişkilendirilebilecek olan başlıca kuramsal temellere yer verilmiştir.

Literatür Değerlendirmesi

Bireylerin yaşadığı toplumda belirlenen norm ve geleneklerin dışına çıkarak eylemde bulunması, toplumsal tepki mekanizmalarını harekete geçirebilmektedir. Bu süreçte birey, toplum tarafından norm ihlali gerçekleştiren bir kişi olarak tanımlanmakta ve bu durum etiketlenme sürecini başlatmaktadır. Etiketlenme, bireyin sosyal kimliğinin olumsuz bir anlam çerçevesinde yeniden tanımlanmasına yol açarken, bu tanımlama süreci zamanla damgalanma ile sonuçlanmaktadır. Damgalanma, bireyin toplumsal kabulünü zayıflatarak sosyal ilişkilerinde sınırlanmalara neden olabilmektedir. Bu bağlamda bireyin sosyal çevresi ile olan ilişkilerinin zayıflaması, sosyal mesafenin artmasına ve bireyin sosyal çevreden kısmen ya da tamamen izole olmasına yol açabilmektedir. Sosyal izolasyon ise bireyin toplumsal aidiyet duygusunu zedeleyerek psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkileyebilmekte ve stres, kaygı ile depresyon gibi psikolojik sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Ayrıca sosyal dışlanma süreci, bireyin toplumsal destek mekanizmalarından yoksun kalmasına neden

olarak sosyal açıdan daha kırılğan bir konuma gelmesine yol açabilmektedir (Baran ve Erbaydar, 2009, s. 1–5).

Türkiye toplumunda cinsiyet anlayışının büyük ölçüde doğuştan belirlendiği ve kültürel faktörler aracılığıyla üretildiği görülmektedir. Bu çerçevede namus kavramının tanımlanma biçimleri, kadın rollerinin içselleştirilme süreçleri ve dinin bu algılar üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Bulgular, kadınların yaşam pratiklerinin ağırlıklı olarak namus temelli geleneksel cinsiyet anlayışı doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymaktadır. Namus, yalnızca bireysel bir ahlak denetim mekanizması olarak değil, aynı zamanda aile onurunu koruyan toplumsal bir olgu olarak konumlandırılmaktadır. Bu bağlamda kadınların ilişkileri, giyim tercihleri ve evlilik kararları sürekli olarak namus söylemi üzerinden denetim altına alınmaktadır. Kadınlık genellikle fedakârlık, itaat, annelik ve eş olma rolleri üzerinden tanımlanmakta; din ise bu rollerin meşrulaştırılmasında işlevsel bir araç olarak kullanılmaktadır. Sonuç olarak din, namus ve kadınlık ekseninde kurulan bu yapı, kadınların yaşamları ve bireysel tercihleri üzerinde güçlü bir toplumsal baskı üretmektedir. Bununla birlikte kadınların söz konusu baskılara karşı kimi zaman direniş, kimi zaman ise müzakere ve uyum stratejileri geliştirdikleri de gözlemlenmektedir (Turan, 2020, s. 1–20).

Namus temelli suçların bireysel eylemlerden ziyade kadın bedeni üzerinde kurulan toplumsal bir denetim mekanizması olarak işlendiği görülmektedir. Bu bağlamda namus kavramı, kadınların davranışlarını kontrol altına alan işlevsel bir araç olarak konumlanmakta; aile onuru söylemi üzerinden kadınların cinselliği, evlilik tercihleri, giyim biçimleri ve toplumsal ilişkileri sürekli gözetim altında tutulmaktadır. Namus cinayetlerinin yalnızca geleneksel kültürel kodlarla açıklanamayacağı; bu olgunun aynı zamanda erkek egemen toplumsal ilişkiler, ekonomik bağımlılık, yerleşik toplumsal cinsiyet rolleri ve hukuki yetersizliklerle birlikte üretildiği anlaşılmaktadır. Aile yapısı, akrabalık ilişkileri ve yerel topluluklar, namus temelli denetim mekanizmalarının sürdürülmesinde ve yeniden üretilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Kadın bedeninin simgesel bir “onur alanı” olarak inşa edilmesi ise ataerkil düzenin meşrulaştırılmasına hizmet etmektedir. Bu çerçevede namus söylemi, yalnızca bireysel tutumları değil, daha geniş toplumsal ve yapısal ilişkileri kapsayan bir kontrol aracı olarak işlev görmektedir (Avcil, 2020, s. 137–150).

Kuramsal Temeller

Bir bireyin diğer bir bireyden istenmeyen bazı niteliklerinden, davranışlarından dolayı toplumda farklı olarak işaretlenmesi ya da etiketlenmesi damga kavramı olarak ifade edilir (Özçürümez, 2013). Damga teorisinin öncüsü ABD’li Erving Goffman (1922-1982) kabul edilmektedir. Goffman bireyin damgalanmasının sosyolojik, psikolojik ve siyasal düzeyde de olabileceğini savunmaktadır. Damganın farklı boyutta olabilen bir doğası bulunmaktadır. Toplumda bazı bireylerin normalin dışına itilerek değersizleşmesi ve etiketlenmesi olarak açıklanmaktadır. Goffman’a göre damga, bireyin sahip olduğu kimlik ile toplumun beklediği kimlik arasındaki farktan dolayı meydana gelmektedir. Damga, başlıca fiziksel özellikler, inanç, etnik unsurlar ya da toplumsal aidiyetlerden kaynaklanabilmektedir (Goffman, 2009, s. 1-45).

Toplumda bireyin sapkın olarak nitelendirilmesi, bireyin gerçekleştirdiği eylemin kendisinden ziyade, içinde bulunduğu toplumun bu eyleme yüklediği anlam ve kültürel normlar çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Bir davranışın sapkın olarak tanımlanması, o davranışın toplumsal kurallara aykırı olarak değerlendirilmesi ve bu doğrultuda etiketlenmesi ile ilişkilidir. Bu bağlamda sapma, nesnel ve değişmez bir özellik olmaktan çok, toplumsal etkileşim süreçleri içerisinde inşa edilen bir olgu olarak kabul edilmektedir (Becker, 1973, s.15). Becker’e göre sapma, belirli davranışların doğasında var olan bir nitelik değil; toplumun belirli gruplar

tarafından oluşturulan kurallar aracılığıyla bazı davranışları ihlal olarak tanımlaması ve bu davranışları sergileyen bireyleri “sapkın” olarak etiketlemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte birey, yalnızca belirli bir davranışı nedeniyle değil, bu davranış üzerinden oluşturulan toplumsal tanımlama nedeniyle farklı bir sosyal kimliğe indirgenmektedir.

Becker ayrıca, etiketleme sürecinin bireyin toplumsal konumu üzerinde kalıcı etkiler yarattığını ve bireyin zamanla bu etiket doğrultusunda toplumdan dışlanabileceğini vurgulamaktadır. Bu durum, bireyin toplumsal ilişkilerinin zayıflamasına, sosyal statüsünün değişmesine ve toplum içerisindeki aidiyet duygusunun zarar görmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla sapma, bireysel bir eylemden ziyade, toplumsal tepki, güç ilişkileri ve normatif düzenin bir sonucu olarak şekillenen sosyal bir süreçtir (Becker, 1973, s. 15–18).

Toplum, yalnızca bireylerin aritmetik toplamından ibaret olmayıp, bireyleri aşan ve onların üzerinde konumlanan özgün bir ahlaki ve normatif düzene sahiptir. Bu düzenin temelini, toplumsal yaşamı mümkün kılan ortak inanç, değer ve normlardan oluşan kolektif vicdan oluşturmaktadır. Kolektif vicdan, bir toplumda hangi davranışların meşru kabul edileceğini, hangilerinin sapma ya da ihlal olarak değerlendirileceğini belirleyen ortak anlam dünyasını ifade eder. Bu çerçevede toplumsal normların ihlali, yalnızca bireysel düzeyde anomik bir davranış olarak değil, aynı zamanda toplumun paylaşılan ahlaki düzenine yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla toplum, norm ihlallerine karşı hukuki, ahlaki ve toplumsal yaptırımlar aracılığıyla tepki göstererek, toplumsal düzenin sürekliliğini sağlamaya yönelik bir sosyal kontrol mekanizması işlevi üstlenmektedir (Durkheim, 1893/2018, s.70-90).

Bourdieu’ye göre Simgesel Şiddet kavramı, fiziksel şiddet kullanılmadan değerler, kültürel normlar, dil ve gelenekler vasıtası ile bireylere dayatılan baskı şeklindedir. Şiddet kavramı açık ve zorlayıcı olmanın ötesinde doğal, kaçınılmaz ve meşru olarak görülmektedir. Bu aslında en etkili ve görünmez şiddet şekli olarak ifade edilebilir. Bu şiddet bireylerin algı dünyalarında ve zihinlerinde yer alarak işlemekte olup egemen ve baskın değerler meşru, değişmez ve doğal olarak kabul edilmektedir (Bourdieu, 2001, s.1-8).

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmanın amaca uygun yapılabilmesi için izlenen yol, zihinsel davranış, yaklaşım ve araştırma planının düzgün olması önemli bir durum olarak görülmektedir (Günay, 2016, s.152). Nitel çalışmalarda toplumsal gerçeklik kültürel anlam ortaya koymaktadır. Bu araştırmalar, olaylara ve süreçlere odaklanmaktadır. Bu yöntemde gerçeklik kilit düzeydedir. Ayrıca değerler açıkça görülmektedir (Neuman, 2014, s. 21). Bu çalışma, nitel araştırma modellerinden fenomenolojik desen ile analiz yapılmıştır. Nitel araştırma, amaçladığı probleme ilişkin sorgulayıcı, problemin doğal biçimini anlama ve yorumlayıcı uğraşı amacı içinde olan bir yöntem olarak ifade edilebilir (Guba & Lincoln, 1994, s.105–107; Klenke, 2016, s.3–5). Edmund Husserl, fenomenolojiyi “özünü görme” yöntemi olarak görmektedir (Öktem, 2005, s.28-29). Yani bilginin özüne, dokusuna dokunma olarak açıklanabilir. Başka bir deyişle fenomenoloji kavramı: “*birey ve onun bilinçli deneyimleri ile başlayan ve daha önceden var olan kabuller, ön yargılar ve felsefi dogmalardan kaçınmaya çalışan bir yöntemdir*” ve ayrıca kavramı “*olayları (görünümleri) toplumsal aktör tarafından ‘doğrudan doğruya’ algılandığı şekilde inceler*” şeklinde ifade edilebilir (Wallace & Wolf, 2012, s.261-263). Bu çalışmaya bilimsel niteliğinin kazandırılmasında, katılımcılardan alınan verilere hiçbir şekilde fikir karıştırılmadan verilerin doğrudan alınması gerçeği yatmaktadır. Bu sayede bireylerin yaşadığı çevre ve söz konusu fikirleri, ayrıntılı olarak elde edilmektedir.

Çalışmanın amaca uygun biçimde yürütülebilmesi için izlenen yöntemsel yaklaşım, araştırma planı ve analiz sürecinin sistematik ve tutarlı olması önem taşımaktadır (Günay, 2016, s. 152). Nitel araştırmalar, toplumsal gerçekliğin bireyler tarafından nasıl deneyimlendiğini ve

bu deneyimlere hangi anlamların yüklendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırmalar, bireylerin yaşantılarına, deneyimlerine ve bu deneyimlere yükledikleri anlamlara odaklanmakta; toplumsal gerçekliği, bireylerin öznel deneyimleri üzerinden anlamaya ve yorumlamaya yönelmektedir (Neuman, 2014, s. 21).

Bu çalışma, kırsal bir toplumda namus olgusuna ilişkin deneyimlerin, bireylerin algı ve anlam dünyası içerisindeki karşılığını ortaya koymayı amaçladığı için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde yürütülmüştür. Fenomenolojik desen, bireylerin belirli bir olguya ilişkin yaşantılarını, bu yaşantılara yükledikleri anlamları ve söz konusu deneyimin özünü ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Guba & Lincoln, 1994, s. 105–107; Klenke, 2016, s. 3–5). Edmund Husserl fenomenolojiyi, bireyin deneyimlediği olguların özünü anlamaya yönelik bir yöntem olarak tanımlamakta ve bireyin bilinçli deneyimlerinin bu sürecin temelini oluşturduğunu belirtmektedir (Öktem, 2005, s. 28–29). Bu bağlamda fenomenolojik yaklaşım, bireylerin yaşadıkları deneyimleri kendi perspektifleri doğrultusunda anlamaya ve bu deneyimlerin ortak özünü ortaya koymaya odaklanmaktadır (Wallace & Wolf, 2012, s. 261–263).

Bu araştırmada fenomenolojik yaklaşımın tercih edilmesinin temel nedeni, namus temelli dışlanma ve aileden uzaklaştırma olgusunun, bu süreci deneyimleyen bireyler ve bu sürece tanıklık eden toplumsal aktörler tarafından nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada, katılımcıların namus, dışlanma ve aileden uzaklaştırma süreçlerine ilişkin doğrudan deneyimlerine odaklanılmıştır. Araştırma sürecinde, katılımcıların ifadeleri mümkün olduğunca kendi anlam bütünlüğü içerisinde ele alınmış, araştırmacının ön kabullerinin analize yön vermemesi için veriler doğrudan katılımcı anlatılarına dayalı olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler, katılımcıların deneyimlerine ilişkin ortak anlam örüntülerini ortaya koymak amacıyla analiz edilmiş ve bu deneyimlerin özünü yansıtan temalar belirlenmiştir.

Bu yaklaşım sayesinde, namus temelli dışlanma olgusunun yalnızca dışsal bir toplumsal olgu olarak değil, aynı zamanda bireylerin deneyim dünyasında nasıl algılandığı, nasıl anlamlandırıldığı ve bireylerin sosyal konumları üzerindeki etkilerinin nasıl deneyimlendiği bütüncül bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu yönüyle fenomenolojik desen, araştırmanın amacına uygun olarak, bireylerin yaşantılarına dayalı anlam dünyasını ve bu anlamların toplumsal bağlam içerisindeki karşılığını analiz etmeye imkân sağlamaktadır.

Çalışma Grubu ve Örneklem Seçimi

Bu araştırmanın evrenini, geleneksel toplumsal ilişkilerin ve kültürel normların gündelik yaşam üzerindeki etkisini sürdürdüğü Iğdır kırsalında yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma, namus olgusunun kırsal toplumsal yapı içerisindeki anlamını ve bu olguya bağlı olarak ortaya çıkan dışlanma ve aileden uzaklaştırma pratiklerini deneyimleyen ya da bu süreçlere doğrudan tanıklık eden bireylerin deneyimlerine odaklanmaktadır.

Araştırmada, araştırma amacına uygun ve incelenen olgu hakkında doğrudan bilgi ve deneyime sahip bireylere ulaşabilmek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2018, s. 189–193). Bu doğrultuda katılımcıların; kırsal toplumsal yapı içerisinde aktif sosyal ilişkilere sahip olmaları, yerel toplumsal norm ve değerler hakkında bilgi sahibi olmaları, namus olgusuna ilişkin toplumsal süreçlere tanıklık etmiş olmaları ve kırsal toplumsal ilişkiler hakkında değerlendirme yapabilecek deneyime sahip olmaları temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın amacına uygun olarak, olgunun derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak katılımcıların seçilmesine imkân tanımaktadır (Berg & Lune, 2019, s. 127–130).

Katılımcılara ulaşma sürecinde kartopu örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda ilk görüşme, Iğdır merkeze bağlı Enginalan köyünde ikamet eden ve yerel sosyal ilişkiler ağı içerisinde aktif konumda bulunan bir katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu katılımcının yönlendirmesi ve sosyal ilişkileri aracılığıyla, araştırma konusu hakkında bilgi ve deneyime sahip diğer katılımcılara ulaşılmıştır (Turhanoğlu, Suğur & Çetin, 2012, s. 126–128). Kartopu örnekleme tekniği, özellikle kapalı sosyal ağlara sahip topluluklarda, araştırma konusu ile doğrudan ilişkili bireylere ulaşmayı kolaylaştırması açısından tercih edilmiştir (Aksoy, Dülger & Köksal, 2018, s. 150–158).

Görüşmeler, katılımcıların kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri ve mahremiyetin korunabileceği bir ortam sağlamak amacıyla Iğdır merkezde, katılımcıların tercih ettiği uygun mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Bu durum, katılımcıların toplumsal baskıdan uzak bir ortamda deneyimlerini daha açık biçimde ifade etmelerine imkân sağlamıştır.

Araştırma sürecinde veri toplama işlemi, elde edilen bilgilerin tekrar etmeye başlaması, benzer deneyim ve anlatıların belirli temalar etrafında yoğunlaşması ve yeni kavramsal katkı sağlayacak verilerin sınırlı hale gelmesi üzerine sonlandırılmıştır. Bu kapsamda toplam 10 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiş ve bu sayının araştırma konusu açısından veri doygunluğunu sağladığı değerlendirilmiştir. Katılımcıların kimliklerinin gizliliğini korumak amacıyla tüm görüşmeciler anonimleştirilmiş ve K1, K2, K3 şeklinde kodlanmıştır.

Bu örnekleme yaklaşımı, araştırmanın amacı doğrultusunda, kırsal toplumsal yapı içerisinde namus olgusunun nasıl deneyimlendiğini ve anlamlandırıldığını derinlemesine analiz etmeye imkân sağlamaktadır.

Aşağıda katılımcıların demografik bilgileri ve örnekleme hakkında bilgi verilmiştir.

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Medeni Durum	Köyü	Aşiret/Kabile
K1	40	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Enginalan köyü	Burukan
K2	41	Erkek	Lisans	Evli	Özdemir köyü	Gelturan/Meyri
K3	42	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Koçbaşı köyü	Celali/Amoyan
K4	41	Erkek	Doktora	Evli	Tacilli köyü	Burukan
K5	45	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Gülpınar köyü	Pınaşı/Bebı
K6	40	Erkek	Yüksek Lisans	Bekâr	Sinek yaylası	Celali/Kıskan
K7	55	Erkek	Lise	Evli	Yüzbaşılar köyü	Burukan/Gerki
K8	25	Erkek	Lisans	Bekâr	Aslanlı köyü	Celali/ Cumka
K9	42	Erkek	Ön Lisans	Evli	Elmagöl köyü	Celali/Kıskan
K10	37	Erkek	Lisans	Evli	Yukarıçarıkcı	Moti/Dodoi

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların tümü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 41 olarak ortaya çıkmıştır. Medeni durum olarak 8 evli ve 2 bekârdan oluşmaktadır. Araştırma grubunda olan katılımcılar orta yaş, bekâr, evli ve eğitim düzeyi yüksek entelektüel bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların eğitilmiş olması, Iğdır'daki namus temelli olayların toplumsal yapı tarafından nasıl algılandığı, etkileri ve değişim süreçleri hakkında gerekli bilince, yeterliliğe sahip olması açısından önem arz etmektedir. Katılımcıların tümü, köyün geleneksel yapısında bizzat yaşamış olan bireylerden oluşmaktadır. Katılımcı yaş aralığı (25-55) hem kırsal

geleneksel yapıyı deneyimlemiş hem de modern değişimi gözlemlemiş bireyleri temsil etmesi, araştırma açısından önem taşımaktadır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada veriler, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) tekniği aracılığıyla elde edilmiştir. Mülakat, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve anlam dünyalarını kendi ifadeleriyle ortaya koymalarına imkân tanıyan bir veri toplama tekniğidir (Lamont & Swidler, 2014, s. 153–171). Bu doğrultuda görüşmeler, katılımcıların namus olgusuna, namus temelli dışlanma pratiklerine ve bu süreçlerin toplumsal yansımalarına ilişkin deneyim ve değerlendirmelerini ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2012, s. 184–187).

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme formu, katılımcıların toplumsal konumlarını ve deneyim bağlamlarını anlamaya yönelik 5 demografik soru ile araştırmanın temel amacına yönelik 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırma soruları, kırsal erkek anlatıları üzerinden namus kavramının nasıl tanımlandığını, namus temelli dışlama pratiklerinin nasıl anlamlandırıldığını ve bu pratiklerin toplumsal ilişkiler bağlamında nasıl meşrulaştırıldığını ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştır. Bu kapsamda katılımcılara, namus kavramının köy içerisindeki anlamı, namus ihlallerine yönelik toplumsal tepkiler, aileden uzaklaştırma pratiklerinin nasıl değerlendirildiği, bu süreçlerin birey üzerindeki etkileri ve toplumsal değişim süreçlerinin bu pratikler üzerindeki etkisine ilişkin sorular yöneltilmiştir.

Görüşme formunun hazırlanma sürecinde, nitel araştırma yöntemleri ve kırsal sosyoloji alanında çalışmalar yürüten iki akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Bu süreçte soruların açıklığı, yönlendirici olmaması ve katılımcıların deneyimlerini ayrıntılı biçimde ifade edebilecekleri nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Uzman geri bildirimleri doğrultusunda bazı sorular yeniden düzenlenmiş ve görüşme formuna son hâli verilmiştir.

Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve her bir görüşme ortalama 5-15 dakika sürmüştür. Görüşmelerin İğdır merkezde, katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri ve mahremiyetin sağlandığı ortamlarda yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu tercih, katılımcıların kırsal çevrede karşılaşabilecekleri toplumsal baskılardan uzak bir ortamda, deneyimlerini daha açık biçimde ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiş ve ses kaydı alınması için izinleri alınmıştır. Araştırmacı, görüşme sürecinde katılımcıların anlatılarına müdahale etmemeye özen göstermiş, yalnızca anlatının derinleştirilmesini sağlayacak açıklayıcı ve takip soruları yöneltilmiştir.

Bu süreçte elde edilen veriler, katılımcıların namus temelli dışlama pratiklerine ilişkin deneyimlerini ve bu pratiklerin nasıl anlamlandırıldığını ortaya koyacak şekilde sistematik olarak kaydedilmiş ve analiz sürecine hazır hâle getirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmaların bilimselliği ve inandırıcılığı bilimsel çalışmaların en önemli kriterlerinden birisi olduğu söylenebilir. Bu nedenle geçerlik ve güvenirlik bilimsel çalışmalarda önemli ve yaygın kullanılan ölçüt olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte verilerin doğruluğu, inanılabilirliği ve çalışma yürütücüsünün yetkinliği de önem arz etmektedir (Krefting, 1991, s. 214-222). Bu nedenle çalışmadaki inanılabilirliğin yürütülmesinden birtakım uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Bu hususta katılımcı teyidi, uzun süren etkileşim, iletişim ve uzman görüşleri bu niteliklerin birkaçı olarak ifade edilebilir (Holloway & Wheeler,

1996, s.178-182). Çalışmada geçerlik ve güvenilirliği tehdit eden faktörler en aza indirilmeye gayret edilmiştir. Bu hususta çeşitli tedbirler alınmıştır.

Geçerlik, iç geçerlik ve dış geçerlik olmak üzere iki aşama olarak gerçekleşmektedir. Çalışmanın iç geçerliği olarak ilk aşamada uzman görüşleri, doğrudan alıntı ve katılımcı teyidi yapılarak yeterli sürede etkileşim gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın dış geçerliliği ise verilerin analizi, çalışma grubunun şekli ve özellikler, araştırmanın rolü ve çalışmanın uygulama süreci, katılımcıların uygun şahıslardan seçilmesine özen gösterilmiştir. Güvenirlik hususunda alınan önlemler ise iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik olmak üzere iki aşamada gerçekleşmektedir. İç güvenilirliğin sağlanması bakımından verilerin yazılı olarak kayıt edilmesi ile veri kaybının önlenmesi ve bu sayede bulguların doğrudan aktarımı sağlanmıştır. Dış güvenilirlikte ise elde edilen veriler arasında çelişkinin olmaması için veriler kontrol edilerek sonuç bölümünde gerekli tartışma yapılmıştır (Akyıldırım & Yılmaz, 2025, s.114-139).

Sahada ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler, araştırmacı tarafından dikkatle dinlenerek yazılı metne dönüştürülmüştür. Aktarım sürecinde, katılımcıların ifadeleri anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde ve herhangi bir müdahalede bulunulmadan, mevcut anlatım biçimleriyle yazıya geçirilmiştir. Veri toplama süreci, elde edilen bilgilerin araştırmanın amacına hizmet edecek yeterliliğe ulaştığı kanaatine varıncaya kadar sürdürülmüştür. Bu kapsamda, katılımcılardan ortalama 4.000–5.000 kelime aralığında veri elde edilmesine özen gösterilmiş ve bu veri yoğunluğunun çalışmanın güvenilirliği açısından yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler, tematik analiz yaklaşımı çerçevesinde analiz edilmiştir. Tematik analiz, katılımcı anlatılarında tekrar eden anlam örüntülerini belirlemeyi, bu örüntüleri sistematik biçimde sınıflandırmayı ve araştırma konusu ile ilişkili temalar altında yorumlamayı amaçlayan bir nitel veri analiz yöntemidir (Baltacı, 2019, s. 368–388). Bu yaklaşım, kırsal erkek anlatıları üzerinden namus temelli dışlama mekanizmasının nasıl anlamlandırıldığını ve meşrulaştırıldığını ortaya koymak amacıyla tercih edilmiştir.

Analiz süreci, görüşmelerden elde edilen ses kayıtlarının araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülmesi ile başlamıştır. Yazıya aktarılan metinler, araştırmanın amacı doğrultusunda dikkatle okunmuş ve anlamlı ifadeler belirlenerek açık kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar, katılımcıların anlatılarında öne çıkan ve araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olan kavram ve anlamlara dayandırılmıştır. Daha sonra benzer anlamlar taşıyan kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuş, bu kategoriler doğrultusunda daha üst düzeyde temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Bu süreçte temalar, yalnızca görüşme sorularına verilen yanıtlarla sınırlı tutulmamış; katılımcı anlatılarında tekrar eden ve namus temelli dışlama sürecinin toplumsal anlamlandırılmasına işaret eden ortak örüntüler dikkate alınarak analitik olarak türetilmiştir.

Oluşturulan temalar, katılımcı ifadelerinden alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve bu sayede bulguların katılımcı deneyimlerine dayalı olarak sunulması sağlanmıştır. Analiz süreci, yeni görüşmelerin mevcut tema ve kategorilere önemli ölçüde yeni bir katkı sunmadığı ve benzer anlam örüntülerinin tekrar ettiği noktada sonlandırılmıştır. Katılımcıların kimliklerinin gizliliğini korumak amacıyla doğrudan alıntılar K1, K2, K3 şeklinde kodlanarak sunulmuştur. Bu yaklaşım, verilerin sistematik biçimde analiz edilmesine ve araştırma bulgularının analitik bir bütünlük içerisinde ortaya konulmasına imkân sağlamıştır.

Aşağıda tema-kod-örneklem tablo bilgileri verilmiştir.

Tema	Alt Tema / Kodlar	Örnek Katılımcı Alıntısı
Namus Algısı ve Aile İçi İşlevleri	Namusun toplum ve aile üzerindeki merkezi rolü	““Köyümüzde namus kavramı nasıl tanımlanır, namus ailenin yani bel kemiğidir, çünkü namus ailede olmazsa o aile dağılır. O aile insanlar arasında farklı görülür, farklı konuşulur. Yani namus olmazsa olmazımız” (K8)
	Namus ihlallerinde geleneksel çözüm yolları ve toplumsal yaptırımlar	“...Bizim bir akraba başka bir akrabanın evli olan hanımını kaçırmıştı. ...Her iki taraf birbirlerine karşı silahları çektiler... Daha sonra büyükler, aklıselim insanlar, kanat önderleri araya girerek bunları barıştırdılar. Hanımı kaçan adama, o kızı kaçıranın kız kardeşini verdiler. Üstüne o zamanın parası 30-40.000 bin lira para verdiler, o şekilde barıştılar” (K1)
Kırsal Toplumlarda Dışlanma ve Toplumsal Yaptırım Pratikleri	Aileden ve topluluktan uzaklaştırma	“...Çocuk bir daha İğdır’a ayak basmayacak... Çocuk da tüm aile tarafından reddedildi. Kimse onunla artık konuşmadı, telefon dahi açmadı. O şekilde çocuk reddedildi, bütün aile tarafından” (K1)
	Fiziksel müdahale ve sert yaptırımlar	“Birisinin karısını kızına sarkıntılık olduğu zaman aileler kendi aralarında toplanıp alıyorlar bir karar... Uzaklaştırma oluyor, çoğunlukla ölümle sonuçlanıyor, ya da köyden kovulmalar oluyor, dayakla iş çözülüyor” (K3)
	Toplumsal bağların esnekliği ve evlilik yoluyla çözüm	“Mesela iki genç arasında bir ilişki olursa bu da duyulursa ya bunu kapatıyorlar ya da evlilik, nişan yoluyla hallediyorlar” (K3)
Modernleşme, Eğitim ve İletişim Araçlarının Namus Temelli Dışlanma Pratikleri Üzerindeki Etkisi	Namusun sıradanlaşması ve normatif denetimin zayıflaması	“Bence bundan da televizyon ekranlarında özellikle dizilerde namus ve benzeri şeylerin çok sıradan bir şey olduğunu, toplumdaki bireylerin buna özendirildiğini hepimiz görmekteyiz” (K5)
	Sosyal medyanın namus algısı ve dışlanma pratiklerine etkisi	“Sosyal medya gizli hesaplar var... Adam dışarıda gördüğü bir bayanı beğeniyorsa gizli olarak Instagram’ını araştırıyor. Oradan mesaj yazıyor sizi çok beğendim, sizden hoşlandım falan... Bu tür ilişkiler de oluyor” (K1)

Tablo 2: Tema-Kod- Örnek alıntı tablosu

Çalışmanın etik izni, İğdır Üniversitesi Bilimsel Yayın Etik Kurulu’nun 21.11.2025 tarih ve 2025/44 sayılı karar ile alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Çalışma verilerin analizi, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

Namus Algısı ve Aile İçi İşlevleri

Namus kavramı, köy toplumlarında genel olarak merkezi ve kutsal bir değer olarak algılanmakla birlikte, aileler arası ilişkileri belirleyen, toplumsal saygınlığı etkileyen ve ihlali sonucunda ciddi çatışmalara neden olan bir unsur olarak görülmektedir. K1, namusa “leke gelmesi” durumunda ailelerin düşman durumuna geleceği, silahlı çatışmalar ve olumsuz olarak birçok sosyal yansımaların olacağını belirtmektedir (K1). Benzer şekilde K8 ve K9’ da namusu “olmazsa olmaz” ve “toplumun temel taşı” olarak tanımlamaktadır (K8; K9):

“Köyümüzde namus kavramı nasıl tanımlanır, namus ailenin yani bel kemiğidir, çünkü namus ailede olmazsa o aile dağılır. O aile İnsanlar arasında farklı görülür, farklı konuşulur. Yani namus olmazsa olmazımız” (K8, Erkek, 25 yaşında, Lisans, Bekâr).

K1, evli bir kadının kaçırılması sonucunda aileler arasında çatışmaların yaşandığını, ancak aile büyüklerinin araya girmesiyle sorunun farklı bir yöntemle çözüme kavuşturulduğunu ifade etmektedir. Namus temelli olayların kırsal bölgelerde farklı yöntemlerle çözüme kavuştuğu görülmektedir:

“...Bizim bir akraba başka bir akrabanın evli olan hanımını kaçırmıştı. O zaman çok ciddi sıkıntılar yaşamıştık. Hatta olay şöyle olmuştu: çocuk önce kızı istemiş, babası vermemiş. Çocuk işte maddi durumu iyi olmadığı için kızı çocuğa vermemişler. Aradan belli bir zaman geçmiş başka zengin bir adama vermişler. Bu süreçte demek onlar sosyal medya aracılığıyla ya da bir şekilde görüşmüşler. Adam düğününü yapıp birkaç aydan sonra İstanbul'a yerleştiler. Çocuk da İstanbul'da çalışıyordu. Gidip işte buluşmuşlar (kadınla). Kadını kaçırmıştı. Burada (İğdir'da) her iki taraf birbirlerine karşı silahları çektiler, kuşandılar. Hatta 6-7 ay iş yerleri kapalı kaldı. Kimse çarşıda gezemiyordu falan. Bu şekilde korkunç bir olay oldu. Daha sonra büyükler, akıselim insanlar, kanat önderleri araya girerek bunları barıştırdılar. Hanımı kaçıran adama, o kızı kaçıranın kız kardeşini verdiler. Üstüne o zamanın parası 30-40.000 bin lira para verdiler, o şekilde barıştılar” (K1, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

“Şimdi bizim köyümüzde şöyle bir durum var. Bizim köy daha çok dindar olduğu için bir de örf âdetine bağlı bir toplum olduğu için namus kavramı konusunda çok hassaslar yani. Böyle bir durum yaşandığı zaman yani diyelim namussuzluk veya birisinin karısını kızına sarkıntılık olduğu zaman tabii aileler kendi aralarında toplanıp alıyorlar bir karar alıyorlar. Bu karar doğrultusunda herkes uyuyor ve cezası kesiliyor yani. Ya uzaklaştırma oluyor. Çoğunlukla ölümle sonuçlanıyor. Ve ya köyde kovulmalar oluyor veya dayakla iş çözülüyor. Veya da üstü kapatılıyor. Yani günümüzde yoğunluklu olarak üstü kapanma durumu ön plana çıkıyor. Namussuzluk bir durum olduğundan eğer çok duyulmamışsa hemen bunun üzerini kapatıyorlar. Gizli saklı bir şekilde olayı kapatıp diyelim bu namussuzluk olayını karışan şahıslar ya köyden uzaklaştırılıyor ya da toplumdan yani uzaklaştırılır.” (K3, Erkek, 42 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Katılımcı ifadeleri, namus kavramının yerel toplumsal yapıda güçlü bir düzenleyici norm olarak işlev gördüğünü ve bu tür olayların yalnızca bireysel değil, aileler ve topluluklar arası bir mesele olarak ele alındığını göstermektedir. K1'in ifadesinde, yaşanan çatışmanın aile büyükleri ve kanaat önderlerinin araya girmesiyle, evlilik ve maddi tazminat gibi geleneksel uzlaşma yöntemleri üzerinden çözüldüğü görülmektedir. K3'ün anlatımı ise, benzer durumlarda topluluğun kendi iç denetim mekanizmalarını devreye soktuğunu ve uzaklaştırma, dışlama veya olayın örtbas edilmesi gibi uygulamalarla sosyal düzenin korunmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, resmi hukuki süreçlerin yanında, geleneksel norm ve aktörlerin çatışma çözümünde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

K2, namus kavramının toplumda evlilik dışı ilişkileri sınırlandırdığını ve bireyleri evlilik ile aile kurmaya yönlendiren güçlü bir toplumsal mekanizma olarak kabul edildiğini ifade etmektedir:

“Namus kavramı toplumda zaten olmazsa olmaz yani. Kırmızıçizgi dediğimiz şeydir. Toplumda da şöyle olur: hani toplum buna müsaade etmediği için gençler olsun, bekâr diğer kişiler falan olsun, onlar da artık evliliğe, bir yuva kurmaya birlikteliğe falan yöneliyorlar. Aslında namus kavramının faydasını ben o şekilde ifade edebilirim, çünkü ne yapar bu sefer hani herkes artık ahlaksızlık falan bertaraf edilince fuhuş bir nevi yolu kapatılınca bu sefer yuva kurmaya, temiz bir aile bina etmeye yönelik bu şekilde yol alır” (K2, Erkek, 41 yaşında, Lisans, Evli).

Bu sonuçlar namus anlayışının ahlaki bir ilke olmadığını, aynı zamanda toplumsal düzenin sürekliliği sağlayan bir araç olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca K4 ve K5 ise namus kavramına sadakati, aile bütünlüğü ve aidiyet işlevini yüklemiştir.

Katılımcı ifadelerinde görüldüğü kadar namus ihlallerinde, yaptırımların oldukça sert ve caydırıcı olduğu saptanmıştır. Örneğin K3, namus ihlallerinin olduğu durumlarda aile

bireylerin karar mekanizması olduğu ve bu karar sonucunda aileden uzaklaştırma, köyden kovma, fiziksel müdahale ve hatta ölümle sonuçlanabileceğini ifade etmektedir:

“Bizim köy daha çok dindar olduğu için bir de örf âdetine bağlı bir toplum olduğu için namus kavramı konusunda çok hassaslar yani. Böyle bir durum yaşandığı zaman yani diyelim namussuzluk veya birisinin karısını kızına sarkıntılık olduğu zaman tabii aileler kendi aralarında toplanıp alırlar, bir karar alırlar. Bu karar doğrultusunda herkes uyuyor ve cezası kesiliyor yani. Ya uzaklaştırma oluyor. Çoğunlukla ölümle sonuçlanıyor. Veya köyde kovulmalar oluyor veya dayakla iş çözülüyor. Veya da üstü kapatılıyor. Yani günümüzde yoğunluklu olarak üstü kapanma durumu ön plana çıkıyor. Namussuzluk bir durum olduğundan eğer çok duyulmamışsa hemen bunun üzerini kapatıyorlar. Gizli saklı bir şekilde olayı kapatıp diyelim bu namussuzluk olayına karışan şahıslar, ya köyden uzaklaştırılıyor ya da toplumdan yani uzaklaştırılır.” (K3, Erkek, 42 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Bu bulgular, namus temelli vukuatların genellikle aileden uzaklaştırma ile sonuçlandığını, ancak bazı durumlarda kavga gibi fiziksel müdahaleler veya ölüm gibi toplumsal şiddetin en sert biçimlerinin de devreye girdiğini göstermektedir. Aileden uzaklaştırmanın diğer yaptırım biçimlerine kıyasla daha yaygın ve sembolik olmasının nedeni, bu uygulamanın hem toplumsal kontrolü sağlarken hem de çatışmayı fiziksel şiddete dönüştürmeden norm ihlalini görünür kılmadır. Fiziksel müdahale veya ölümle sonuçlanan vakalar ise genellikle toplumsal itibarın, aşiretin veya aile onurunun ciddi şekilde tehdit edildiği, taraflar arasında yoğun bir çatışma ve rekabetin yaşandığı koşullarda ortaya çıkmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilere göre namus kavramı büyük oranda kadın bedeni ve davranışları üzerinden şekillenmektedir. K10, aşiretin ve ailenin itibarının kadının namusuyla ilişkilendirildiğini ve kadının ataerkil normlara uygun hareket etmesine bağlı olduğunu açık bir şekilde vurgulamaktadır. Bu durum, toplumsal normların kadınlar üzerindeki denetim mekanizması olarak işlediğini ve yaptırımların hem sembolik hem de gerektiğinde fiziksel boyut taşıyabileceğini ortaya koymaktadır:

“Köyümüzde namus kavramı genellikle doğu ve güneydoğu bölgelerinde kadın ile ilişkilendirilir. Namus kavramı ailenin ve aşiretin itibarını ve toplum içindeki saygınlığı ile birlikte kadının yaptığı davranışlara bağlanır. Kadının ataerkil sisteme uyması durumunda sorun veya problemlerin oluşmaması olarak kabul edilir.” (K10, Erkek, 37 yaşında, Lisans, Evli).

K4 ise nikâhlı bireyin, eşine ait olduğu vurgusunu yaparak namus kavramının sınırlarını, evlilik ve sadakat çerçevesinde açıklamaktadır. Bu açıklama namusun toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdiği ve kadınlar üzerinde sıkı bir denetim mekanizması olarak kendisini ürettiğini göstermektedir.

“Nikâhlı olan insan tamamen eşine aittir. Onun haricinde eşi dışında başka hiç kimse ile herhangi bir şey yaşamaması gerekir. Bu şekilde tanımlanabilir. İnsanların aidiyetini artırıp kimsenin kimseye karışmaması, eğer ki karışır da kelle koltukta manasıyla insanları bu manada uzaklaştırıyor. Dolayısıyla kimsenin kimse ile bu şekilde haram olan bu namussuzluğa girmesine engel, sebep oluyor. Ama buna rağmen de farklı şeyler oluyorsa da, ama genel itibariyle de ailenin korunması insan ilişkilerinin sağlam yürümesi noktasında çok faydası oluyor.” (K4, Erkek, 41 yaşında, Doktora, Evli).

Katılımcılar namus anlayışının aile içi ilişkilerde düzenleyici ve koruyucu işlevinin olduğunu ifade etmektedir. K6 kırsal bölgelerde namus kavramının zayıf bireylerin, özellikle kadınların korunmasında işlevsel bir rol oynadığını ifade etmektedir:

“Aile içi ilişkilerde nasıl bir fayda sağlar yani her ne kadar böyle dar bir şekilde tanımlanmış olsa bile yani o dar çerçevede olsa bile yine bireyler üzerinde güzel bir etkisi var yani. En azından işte zayıf bireylerin korunması, ondan sonra işte özellikle kırsal alanlarda işte kanunların çok böyle işte ne bileyim tam nasıl anlatayım yani çok diyelim ki kanunların ulaşamadığı noktalar diyelim, yani bazen mesela kırsal alanlarda biraz daha diyeyim ki iş hayatında böyle diyelim ki kanunlar böyle hemen hızlı takip edilmeyebilir. Şahitlerin olmuyor. Vesaire kırsal kesimlerde çok fazla böyle şahidin olmadığı, delilin şeyin, olmadığı zaman yani böyle zayıf falan fitratlar özellikle mesela bayanların suistimal olmaması, onlar mesela onların korunması için bu namus kavramı güzel bir fayda sağlamıştır yani ayrıca.” (K6, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Bekâr).

Bu bulgular, kırsal bölgelerde namus kavramının yalnızca toplumsal düzeni sağlamak ve aile bütünlüğünü korumak amacıyla meşrulaştırılan bir norm olarak işlev görmediğini, aynı zamanda kadınların davranışlarını kontrol eden güçlü bir toplumsal baskı aracı olduğunu göstermektedir. K6'nın vurguladığı gibi namus, kadınları cinsel istismar, taciz ve benzeri durumlara karşı "koruma" işlevi görürken, K7 ve K8'in ifadeleri namusun aile bütünlüğünü sağlamada kritik bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu işlevsellik, toplumsal cinsiyet temelli bir denetim mekanizması olarak kadının özerkliğini sınırlamakta ve davranışlarını normatif çerçevede şekillendirmektedir.

Bu çerçevede, K10'un belirttiği üzere namus, ailenin ve aşiretin itibarını koruma ile ilişkilendirilmiş ve bu nedenle kırmızı çizgi olarak kabul edilmektedir. Bu durum, Pierre Bourdieu'nun simgesel şiddet kavramıyla açıklanabilir; namus normları, açık bir zorlayıcı güç olmaksızın kadınlar üzerinde davranış kontrolü ve toplumsal itaat üretmektedir. Dolayısıyla namus kavramı, hem toplumsal düzeni ve güveni sağlayan normatif bir işlev görürken hem de kadınların davranışlarını denetleyen bir baskı mekanizması olarak işlev görmektedir. Bu çift yönlü rol, kırsal toplumdaki toplumsal cinsiyet temelli sosyal kontrol pratiklerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Kırsal Toplumlarda Dışlanma ve Toplumsal Yaptırım Pratikleri

Katılımcıların beyanlarına bakıldığında kırsal toplumsal yapıda namus nedeni ile bireyin damgalanmasının büyük oranda meşru ve kabul edilebilir toplumsal yaptırım olarak benimsendiği görülmektedir. K1, K2, K3, K4, K5, K6 ve K8'in ifadelerine göre, namus temelli ihlaller yalnızca bireysel bir sapma olarak görülmemekte; aynı zamanda aile onurunu ve toplumsal düzeni tehdit eden bir vaka olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda bireyi köyden ve aileden uzaklaştırma, iletişimin tamamen kesilmesi gibi yaptırımlar, kolektif ahlakın muhafaza edilmesi bağlamında sert yaptırımlar olarak öne çıkmaktadır. Bazı katılımcıların aşağıdaki beyanlarında namus temelli dışlanan bireylerin aileden uzaklaştırıldığı görülmektedir:

"...Şöyle bir şartla anlaşılır: çocuk bir daha İğdir'a ayak basmayacak. Bize görünmeyecek. Çocukta zaten İzmir'e yerleşti. Ve o çocuk da tüm aile tarafından reddedildi. Kimse onunla artık konuşmadı telefon dahi açmadı. O şekilde çocuk reddedildi. O bayanı kaçıran çocuk reddedildi bütün aile tarafından" (K1, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

"Tanık olduğum olay da olmuştur. Mesela şöyle ki adam mesela Avrupa'da çalışan birisi, uzak kalınca (aileden) bazı şeyler de ihlal edilebiliyor. Çocukları olsun, eşi falan. Eşi de boşluğa düşüyor. Başkasıyla mesajlaşıyor (eşi). Bize söylenen. Başkasıyla mesajlaşıncı bunu kayını görüyor. Eşinin kardeşi. Ve bunu eşine (kardeşine) haber veriyor. Kardeşine haber veriyor. Senin eşinin, yengemin böyle durumunu gördüm. Sus desen susarım, hiç anlatmam. Ama olay tamamen sana kalmış bir şey. Adamlar geliyor çocuklarına alıyor. Eşini terk ediyor. Eşini de kovuyor ve eşi herkes tarafından, aile tarafından herkes tarafından toplumda dışlanıyor. Hatta dışlanmadan önce anne, babası, kocası, (kızın) anne babasına anlatıyor karısını. Böyle böyle kötü bir iş yapmış falan diye. Bunlar da kız alıp -anlatılanları söylüyorum- kızı işkence ediyorlar, aç bırakıyorlar falan sonra da kız bir şekilde devlete sığınma, devlete sığınıyor falan. O şekilde kız bu işkenceden kurtuluyor ve nihayetinde kız toplumda dışlanıyor." (K2, Erkek, 41 yaşında, Lisans, Evli).

"Burada herhangi birinin birisiyle namussuzluk durumu söz konusu olduğunda, bunun mutlak surette karşılığı ötekileştirme, köyden uzaklaştırma, bunun ile beraber neredeyse öldürseler bile o kadar olmayacak bir vaziyete koyuyorlar. Haricinde çevrede duydum başka bir yerlerde adamlar tamamen o aileyi akrabaları ile beraber mahalleden kovmuşlar. Tamamen kovmuşlar yani. Hiçbirini bırakmamışlar. Bu tarz bir namus hadisesi çıktığı için bütün bir aileye hepsini evini barkını terk ettirip oradan uzaklaştırmışlar. Dolayısıyla sert böyle bir tepkisi vardır. Bu şekilde insanlar nezdinde yer buluyor." (K4, Erkek, 41 yaşında, Doktora, Evli).

"Tanık olduğum olay bizim bir köyünde vardı. Oradan olmuştu aynı dediğin gibi. Olay arasında bu kız bu kız biraz namus konusuna girmişti. Aile de biraz o konuda ciddiyetini koruyan birisi. Kız hamile

kalıyor tabii ama kimden neyden belli oldu. Biraz öyle şey yapıyor ve aile arasında bu duyuluyor ve insanlar da duyuyor ve bu aile artık insanlar arasında nasıl bir şey ile karşılandığını biliyor. Ve kızı artık evden hemen hemen kavga ile dövüş ile kızı çıkarıyorlar” (K8, Erkek, 25 yaşında, Lisans, Bekâr)

Katılımcı ifadelerinden görüldüğü üzere, namus temelli ihlaller genellikle aileden uzaklaştırma ile sonuçlanmaktadır. Ancak köylü tarafından duyulmayan vakalarda, ihlalin üstü kapatılmakta ve ilgili bireyler yaşamlarına devam edebilmektedir. Ayrıca, güçlü akrabalık ve aşiret yapılarının bulunduğu köylerde, namus temelli ihlaller bazen dışlanma yerine evlilik yoluyla çözülmektedir (K3, K7). Bu durum, namus temelli yaptırımların mutlak ve tek tip olmadığını; toplumsal bağların gücüne ve yerel koşullara bağlı olarak esnetilebildiğini göstermektedir. Dolayısıyla, namus kavramı köy topluluklarında yalnızca ahlaki bir ilke olarak değil, aynı zamanda durumsal ve pazarlığa açık bir toplumsal düzenleme mekanizması olarak işlev görmektedir; ihlalin örtbas edilmesi veya evlilik yoluyla çözülmesi, bu esnek işleyişin örneklerini oluşturmaktadır.

K3 bu hususta “Yani mesela iki genç arasında bir ilişki olursa bu da duyulursa yani ya bunu kapatıyorlar ya da evlilik, nişan yoluyla hallediyorlar” şeklinde ifade ederken; K7 ise “Bazen onun tabii çeşitli durumları ağır olan, basit olan kız kaçırma gibi olan olaylar zaten basit olarak görülüyor. Normal olarak görülüyor. Nihayetinde bir evlenme hadisesi olduğu için sıkıntı olmuyor” yaklaşımı sert yaptırımlara maruz kalmadan çözüm yoluna gidildiğini ifade etmektedir.

Katılımcılar, kırsal bölgelerde dışlanan bireylerin psikolojik yıkım, geçim sıkıntısı, yalnızlaşma ve göç etme zorunluluğu gibi birtakım problemlerle karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir. Aile ve topluluk bağlarının kopması, bireyi sadece sosyal yönden etkilememekle birlikte; aynı zamanda ekonomik ve duygusal açıdan da olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu durum, namus temelli dışlanmanın birey üzerinde çok boyutlu ve kalıcı bir yıkım süreci yarattığını göstermektedir.

Bulgular ayrıca, bu etkilerin cinsiyet, sınıf ve sosyal sermaye farklılıklarına göre değişebildiğine işaret etmektedir. Örneğin kadınlar, toplumsal normlara daha fazla bağlılık ve davranış denetimi ile karşı karşıya kaldıkları için psikolojik ve sosyal izolasyonu daha yoğun yaşamaktadır. Sosyal statüsü ve ekonomik kaynakları sınırlı olan bireyler, dışlanma sürecinde geçim sıkıntısı ve zorunlu göç riskini daha fazla hissetmektedir. Buna karşılık, güçlü akrabalık bağları veya yüksek sosyal sermayeye sahip olan bireyler, süreçleri bir ölçüde esnetebilmektedir.

Sosyal medya ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte namus algısında kısmi bir dönüşüm gözlemlenmekte ve bazı durumlarda dışlanan bireyler aileye tekrar dâhil edilebilmektedir. Ancak bu dönüşümler genel olarak sınırlı olup, kültürel değerlerdeki aşınmalarla bağlantılı olarak gerçekleşmektedir:

“Ve kızı artık evden hemen hemen kavga ile dövüş ile kızı çıkarıyorlar. İşte kız bu başka şehirlere büyük şehirlere gidiyor. Belli bir zaman sonra artık ne yapıyorsa tekrardan ailesiyle konuşup ailesiyle barışıp tekrardan gelip evine yerleşiyor. Yani bu durum ile karşılaşıyoruz günümüzde. Günümüzdeki bütün konular ve hemen hemen bu şekilde normalleşmiş yani artık namus konusu.” (K8, Erkek, 25 yaşında, Lisans, Bekâr).

“Köyümüzde ve çevremizde namus gerekçesiyle aile bireylerinin dışlaması toplum tarafından kabul görülen ve birey üzerinde yaptırımların göz ardı edilerek psikolojik ya da fiziksel şiddete maruz bırakılan bir durumu eskiden. 2010 yıllarına kadar örneğin genç bir kadının yalnız dışarı çıkması yanlış olarak görülür. Hatta bazen fiziksel şiddete maruz kalırdı. Belirttiğim tarihten sonra ise toplumdaki hatta kadınlar üzerindeki namus kavramı evrilmiş olup kadınlar kısmen daha rahat hareket etmekte, kadına yakışmayan davranışlarda bulunsa bile toplumdaki dışlanmamakta. Hatta birçok hareket toplum tarafından normal olarak görülmektedir.” (K9, Erkek, 37 yaşında, Lisans, Evli).

Genel olarak bakıldığında namus temelli dışlanmaların, bireysel bir tepki olmaktan çok toplumsal denetim mekanizması olarak algılanmaktadır. Namus ihlallerinden kaynaklı durumların sonucunda bireyler üzerinde kalıcı ve derin toplumsal yaptırımlar yapılmakla birlikte eskiye nispeten yaptırımların gücünde silikleşmelerin de yaşandığı görülmektedir. Bu durum namus temelli yaptırımların kırılabilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Aileden Dışlanmanın Sosyal, Ekonomik ve Psikolojik Etkileri

Katılımcıların beyanlarına bakıldığında aile tarafından reddedilen bireylerin derin ve kalıcı psikolojik yıkıma maruz kaldığı görülmüştür. Bu etkiler yalnızlık, değersizlik hissi, utanç, suçluluk ve sürekli hatırlatılma korkusu gibi başlıca duyguların yaşandığı ortaya çıkmıştır (K1, K2, K5, K6):

“E tabii ister istemez kendisini yalnız hissediyor. O kadar akrabası varken, dayısı, amcası, halası, yengesi varken bir anda herkes ile irtibatı kesildi. O adama kötü bir gözle baktı herkes. Bütün akrabasıyla düşman oldu. Bu da ister istemez hem psikolojik açıdan hem de ekonomik açıdan insanı derinden etkiliyor yani.” (K1, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

“Aileden terk edilen zaten psikolojik olarak çöküyor, çünkü sevdiği, her an yanında olduğu, eğlendiği, yeri geldiğinde birlikte üzüldüğü kişiler uzak kalıyor. Bir düğün oluyor gidemiyor. Yakını ölüyor baş sağlığına gidemiyor. Maddi olarak da çekiyor zaten ister istemez dışlanıyor. Onun için de zor bir durumdur. Doğru ve yanlış o şekilde o da hem psikolojik hem ekonomik olarak çok zorlanır” (K2, Erkek, 41 yaşında, Lisans, Evli).

“Aile ve köylü tarafından dışlanan bireylerin genellikle köye olan hasretlerinin olduğunu, dışarıda geçim sıkıntılarına maruz kaldığını ve ailelerin başka yerlerde adaptasyon süreçlerini sıkıntı yaşadıklarını biliyorum.” (K5, Erkek, 45 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

“Yani ben tahminimce bu birey zaten toplum içinde toplum kovmasaydı bile kendisi bırakıp gidecekti. Çünkü utanılacak yüz kızartılacak bir harekette bulunduğundan, dolayısıyla hiçbir şey olmamış gibi hareket edemezdi yani. Uzak bir yere gitti. Artık kendi toplumunun içine kendi yüzüne bakamayacak dereceye geldi. Dolayısıyla sosyal açıdan psikolojik açıdan zaten yani rahat değildir o. Yani akıl alakadarıyla onda akıl olduğu için sürekli o mevzu sürekli aklıma gelecek yani. Sürekli o kafasını sürekli kurcalayacak ve rahatsız olacak yani. Vicdanen de keşke bu hatayı yapmasaydım diye... Topluma yine gelemiyor çünkü toplumun hafızası onu unutmuyor” (K6, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Bekâr).

Katılımcıların ifadelerinde de görüldüğü gibi bireylerin ailesine olan duygusal bağlarının kopması hatta düğün, cenaze ve diğer sosyal ritüellere katılamama gibi durumlar, bireyin aidiyet duygusunu zayıflatarak sosyal izolasyonunu derinleştirdiği görülmüştür. Bireyin doğup büyüdüğü çevrede sosyal, ekonomik, kültürel sermayesinin bir anda yok olması, bireyi ağır travmatik yollara sürüklemektedir. Veriler, bireyin aliden dışlanması ile sadece çekirdek aile ile sınırlı olmadığı, akrabalık ağları ve kırsal bölgedeki sosyal yapıdan kopuşun olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle birey sosyal dışlanma ve aidiyet kaybı yaşamaktadır. Ayrıca dışlanan bireylerin köy topluluklarında barınamaz bir duruma geldikleri, toplumsal hafızanın namus temelli bu hadiseleri affetmediklerini ve bu sebeple göçün kaçınılmaz olduğu ifade edilmiştir (K3, K5, K6). Sonuç olarak sosyal dışlanma kırsal bölgelerde genel olarak yer değiştirme ile tamamlanan bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Aileden kopan bireylerin hem sosyal sermaye hem de ekonomik açıdan gerilediği görülmüştür. Katılımcılar, aileden dışlanan bireylerin şehir dışına veya yurt dışına göç ettiklerini ve bunun geçim sıkıntısı ile uyum sorunlarına yol açtığını ifade etmişlerdir (K1, K2, K5). Bazı katılımcılar, dışlanan bireylerin yaşananları hak edilmiş bir ceza olarak içselleştirdiklerini savunmaktadır. Çünkü bu süreci yaşayan bireylerin pişmanlık, utanç ve tövbe gibi söylemleri ile toplumdaki koparak aileden ayrı bir şekilde sessiz bir hayat sürmeleri, durumu kabul ettiklerini göstermektedir. Bu sonuçlar, dışlanmanın yalnızca dışsal bir baskı olmadığını, aynı zamanda simgesel şiddet yoluyla içselleştirilen bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır (K6, K7, K8). Kırsal bölgelerdeki sert toplumsal yaptırımlara rağmen, sosyal

medya, teknolojik gelişmeler ve kadınların çalışma hayatına katılımı ile aileden dışlanmanın yaptırımları kısmen zayıflamaktadır. Çünkü ekonomik bağımsızlığını kazanan bireyler, eskisine göre dışlanma karşısında daha dirençli olabilmektedir (K10).

Modernleşme, Eğitim ve İletişim Araçlarının Namus Temelli Dışlanma Pratikleri Üzerindeki Etkisi

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, modernleşme ile özellikle sosyal medya, kitle iletişim araçları ve internetin yaygınlaşmasının kırsal toplumsal yapıda namus algısını ve buna bağlı gelişen dışlanma pratiklerini önemli ölçüde değiştirdiği ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, sosyal medyanın bireyler arası etkileşimi artırdığını ve gizli hesaplar, çevrimiçi platformlar ile mesajlaşma gibi iletişim kanallarının gelişmesinin, geleneksel denetim mekanizmalarının dışında ilişkilerin oluşmasına neden olduğunu ifade etmektedirler (K1, K2, K3).

“Sosyal medya gizli hesaplar var. Instagram'da ya da şurada burada adam dışarıda gördüğü bir bayanı beğeniyorsa gizli olarak Instagram'ını araştırıyor. Oradan mesaj yazıyor sizi çok beğendim, sizden hoşlandım falan filan. Bu tür ilişkilerde maalesef oluyor yani. Bunun artık önüne geçmek çok zor. Sosyal medyadan buluşmalar oluyor. Kötü manada birleşmelerle sonuçlanıyor” (K1, Erkek, 40 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

“Namus kavramındaki o vazgeçilmez biraz daha yumuşuyor ister istemez. Bir mesaj ile bir şey olmaz yavaş yavaş ne olmuş. Bir el tutuşma ile yavaş yavaş bir gezme ile bir şey olmaz falan derken toplum yozlaşmaya, ahlaki çöküntüye doğru gidiyor” (K2, Erkek, 41 yaşında, Lisans, Evli).

“Tabii sosyal medyanın yaygınlaşması ile internetin yaygınlaşmasıyla kişiler daha çok daha doğrusu ergen çocuklar yani herkes diyebiliriz canları istediği şekilde davranabiliyorlar. Çoğu zaman aldatma olayları çok oluyor. Tanışma olayları çok oluyor. Bu tanışma neticesinde görüşmeler oluyor. Görüşmeler neticesinde zinaları oluyor. Yani bu biraz daha kolaylaşmış durumda. İnternet ve sosyal medya aracılığıyla tabii bu olumsuz bir şeydir. Namus konusunda olumsuz bir durumdur.” (K3, Erkek, 42 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Katılımcıların ifadelerinde de görüldüğü gibi sosyal medyanın yaygınlaşması geleneksel kültürün kalıplarını incelterek namus temelli olayları sıradanlaştırmaktadır. Sosyal ağlar ile yapılan iletişim sonucu namus temelli ihlallerin görünürlüğünü ve sıklığını artıran bir etken olarak toplumda yansımaktadır.

Katılımcılar, geleneksel eylemler sonucu yapılan görücü usulü, akrabalık ve aile gibi filtrelerin yerini daha bireysel ve denetimsiz ilişkilerin yer aldığını vurgulamaktadır (K2, K4, K5, K7, K8). Bireysel bir yaşam tercihinin kırsal bölgelerde yaygınlaşması kırmızıçizgi olarak nitelenen namus kavramının zamanla normalleşmesi ve sıradanlaşmasına neden olmaktadır:

“Tüm ülkemizde olduğu gibi köyümüzde de bundan 10 yıl önce yadırganan veya dışlanan bazı olayların maalesef sıradanlaştığına şahidim. Bence bundan da televizyon ekranlarında özellikle dizilerde namus ve benzeri şeylerin çok sıradan bir şey olduğunu, toplumdaki bireylerin buna özendirildiğini hepimiz görmekteyiz. Ayrıca sosyal mecra kanallarında oluk oluk kir ve pisliğin akması da ayrıca tetiklemedir. Devletimizin 2025 yılını aile yılı belirlemesi güzel ama içini doldurmadan kuru kuru bir ilan yapması hiçbir şey değiştirmiyor. Örf ve geleneklerimizin yaşatılması ve sahip çıkılması bu tür şeyleri minimize edecektir.” (K5, Erkek, 45 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

“Bazı şeyler sıradanlaşmış artık. İnsanlar biraz daha bu teknolojinin gelişmesi ile ve teknolojik aletlerle daha çok bakmasıyla insanların âlemini bu manada dağıtmış, gevşemişler. Aslında namus konusu bir nebze gevşemiş diyebiliriz.” (K4, Erkek, 41 yaşında, Doktora, Evli).

K5, son zamanlarda geleneksel değerlerin silikleştiğini, özellikle de TV kanallarında namus temelli durumların sıradan bir olay olarak gösterdiğini, bu yayın kanallarının genç nesiller üzerinde özentili oluşturduğunu, ahlaki sınırları bulanıklaştırdığı, tüm bu durumlara karşı devlet yöneticilerin buna karşı önlem almadığını ifade etmiştir (K5, K6, K8):

“Şimdi bu eğitim ve iletişim araçlarının yaygınlaşmasında baktığımızda sosyal medya her şeyi bozmuş. Her şey, namus artık yine dediğim gibi çok aşırı normalleşmiş bir şey. Ama böyle baktığımızda artık namus

resmen para kazanma bir aracı olmuş. Bir iki fotoğraf ama nasıl bir fotoğraf. Açık saçık fotoğraflar, uygunsuz olan fotoğraflar. Çünkü normalleşmiş bir şey, ama bazılarının ailesi var bunun haberdar ve bazılarının haberdar olmuyor yani. Bilmiyor yani haberini bilmiyor öyle bir şey olduğunu. Sonradan öğrenmeler falan oluyor ve çok kişide zaten bu namus üzerinden para kazanan çok kişiler var.” (K8, Erkek, 25 yaşında, Lisans, Bekâr).

K8, sosyal medya, tik-tok aracılığı ile kadın bedeninin meta haline dönüştüğünü, namus anlayışının sıradanlaştığı ifade edilmiş olup bunun yanında iletişim araçlarının tamamen olumsuz olmadığını, namus temelli dışlanmaların farkındalık ve uyarıcı bir işlev görebileceğini ifade etmişlerdir (K6). Bu durumun bireyi daha da temkinli davranmasına yol açacağı düşünülmektedir. Ancak bu tutumlar sınırlı kalarak modernleşme ve teknolojinin namus eksenli toplumsal denetimi zayıflattığı görülmüştür. K9 ve K10, teknolojinin toplumda ahlaki çözülmeye ve aile bağlarının zayıflamasına neden olduğunu aktarmaktadır. Ayrıca K9, tik-tok gibi uygulamaların evli ve çocuk sahibi kadınları aileden uzaklaştırıldığını, devletin kalan çocukların haklarını annesinin zevkine tercih ettiğini, bu kapsamda caydırıcı yasaların olmadığını ifade etmiştir:

“Mesela kadın gitmiş, iki tane çocuğunu bırakmış. İki tane çocuk şu anda ortalıkta dedesi ve nenesinin yanında kalıyor. Dedesi engelli, nenesi de zaten rahatsız. Ya bu çocuklara böyle baktığında içler acısı.” (K9, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

“Kadın, çocuklarını bırakıp gidiyor, kız çocuklarını bırakıp gidiyor. İsmi üstünde kadın hakları. Peki, bu çocuklar kadın değil midir? Onlar yarın kadın olmayacak mı? Kadın o çocuğun hakkı yok mudur? Ortada sorgulatmıyor. Düşünsenize bir anne terk edip bırakıyor. O çocukların eğitimi var, sevgisi var, şefkati var, ihtiyacı var. Bu devlet mi o kadar ... yasası var ki bir sadece ismini koymuş kadın, ama o geleceği olan o ya da erkek kız çocukların kadın bunları düşünmüyor. Ya bu aile için bir hüsrandır ya. Aslında öyle bir yasalar olmalı ki kadınların bu tür sıkıntıları, hepsini düzeltilebilir yani.” (K9, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

K9 ile yapılan görüşmeler sonucunda terk edilen çocukların haklarının korunmasının gerekliliği hususunu dile getirmektedir. Çocukların anne şefkatinden bağımsız büyüdüğünü ifade etmektedir.

Genel olarak bakıldığında kitle iletişim araçların yaygınlaşmasına rağmen kırsal toplumda namus temelli dışlanma pratiklerin varlığını koruduğunu; fakat bu uygulamaların meşruiyeti, biçimi ve uygulamadaki sertliğinde kırılmaların yaşandığı saptanmıştır. Geleneksel kalıplar varlığını sürdürmekle birlikte, bu normların kırsal yapıda değişkenlik göstererek kırılma hale geldiği görülmüştür.

Bulguların Başlıca Kuramsal Temeller ile İlişkilendirilmesi

Bu çalışmada elde edilen bulgular, kırsal bölgelerde namus temelli dışlanma uygulamalarının yalnızca bireysel etik ihlallerin sonucu olmadığını, aynı zamanda toplumsal düzen, ahlaki normlar ve topluluk değerleri ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. İğdir kırsalından elde edilen veriler, namus ihlallerine bağlı aileden uzaklaştırma pratiklerinin, bireye toplumsal normlara aykırı davranış sergilediği gerekçesiyle olumsuz bir kimlik atfedilmesi ve bu kimlik üzerinden toplumsal ilişkilerinin sınırlandırılması süreçlerini içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Goffman’ın (2009) damga kuramı çerçevesinde açıklanabilir; birey, yalnızca belirli bir davranışı nedeniyle değil, bu davranış üzerinden tanımlanan kimlik ile değerlendirilmekte ve toplumsal konumu bu kimlik doğrultusunda şekillenmektedir. Çalışma bulgularında, namus ihlalleri sonucu aileden dışlanan bireylerin yalnızlaşması, sosyal ve ekonomik sermayeden mahrum kalması ve göçe zorlanması, damgalanma sürecinin somut göstergeleri olarak gözlemlenmiştir (K1, K2, K5, K6, K8).

Bu çalışmada namus temelli eylemler sonucu birey, toplum tarafından “namussuz” veya “ahlaksız” olarak etiketlenmekte; bu etiket, yalnızca sosyal kimliğini şekillendirmekle

kalmayıp, aile ve akrabalık bağlarını da etkileyerek kırsal yapıda çok boyutlu bir dışlanma sürecine yol açmaktadır. Etiketlenen birey, bireysel düzlemde suçlu addedilmenin ötesinde topluluğun ahlaki bütünlüğünü tehdit eden bir unsur olarak görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri, en yaygın ve sembolik yaptırım biçiminin aileden uzaklaştırma olduğunu, bunun bazen fiziksel şiddet ve ölüm gibi sert yaptırımlarla desteklendiğini göstermektedir (K3, K4). Bu bağlamda, namus temelli aileden uzaklaştırma pratikleri Becker'in Etiketleme Kuramı (1973) çerçevesinde değerlendirilebilir ve bireyin toplumsal aidiyetinin kesintiye uğradığını, sosyal sermayesinin eridiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada, kırsal bölgelerde namus temelli eylemler nedeniyle bireylerin aileden ve topluluktan dışlanması gözlemlenmiştir. Bu durum, Durkheim'in (1893/2018) kolektif vicdan kavramı ile ilişkilendirilebilir; zira kırsal topluluklarda da toplumun düzenini koruyan ahlaki normatif değerler mevcuttur ve bu değerler kolektif şuur aracılığıyla denetlenmektedir. Namus ihlalleri, yalnızca bireysel bir etik ihlal olarak değil, toplumsal düzeni tehdit eden bir sapma olarak görülmekte; aileden ve köyden dışlanma gibi yaptırımlar, toplumun paylaşılan ahlaki düzenini korumaya yönelik kolektif bir kontrol mekanizması işlevi görmektedir.

Namus temelli toplumsal yapılarda aileden uzaklaştırma, simgesel şiddetin en belirgin örneklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışma bulgularında, birey fiziksel şiddet görmeden ailesi ve topluluk tarafından dışlanmakta; bu durum, yaşamı ve toplumsal konumu üzerinde derin etkiler oluşturmaktadır (K6, K10). Bu çerçevede, Bourdieu'nun (2001) simgesel şiddet yaklaşımı, namus temelli yaptırımların fiziksel şiddet olmaksızın nasıl uygulanabildiğini açıklamada uygun bir temeldir. Simgesel şiddet, bireyin algı ve davranış dünyasında yer ederek toplumsal değerlerin doğal, meşru ve değışmez kabul edilmesini sağlamaktadır.

Çalışmada ortaya çıkan modernleşme ve iletişim araçlarının etkisi, sosyal değışim ve toplumsal normların kırılabilirliği ile ilişkilendirilebilir. Sosyal medya, internet ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel denetim mekanizmalarını zayıflatmakta ve bireysel yaşam tercihlerini kırsal yapıda daha görünür hale getirmektedir (K1, K2, K3, K5, K8). Bu durum, kolektif vicdan ve damgalama mekanizmalarının etkisini sınırlayarak namus temelli yaptırımların kırılabilirliğini ortaya koymaktadır. Yine de geleneksel normların tamamen ortadan kalkmadığı, namus kavramının hâlâ toplumsal düzeni koruyan ve bireyleri simgesel olarak denetleyen işlevini sürdürdüğü görülmektedir.

Kırsal bölgelerde namus temelli dışlanmalar, damga teorisi, etiketlenme kuramı, kolektif vicdan ve simgesel şiddet yaklaşımları ile açıklanabilecek çok boyutlu bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel etik ihlalin ötesinde, aile ve topluluk düzeyinde normların korunması, sosyal denetim ve baskı mekanizmaları ile desteklenmekte; modernleşme ve iletişim teknolojileri ise bu mekanizmaların uygulanış biçimini esnetmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, kırsal bölgede namus kavramının nasıl görüldüğü ve namus temelli ihlaller sonucu yapılan uygulamaların hangi mekanizmalar aracılığı ile yapıldığı, özellikle de aileden uzaklaştırılan bireylerin ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan nasıl etkilendiği gibi hususlar katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda namusun kırsal bölgelerde bireysel ahlaki bir değer olmanın dışında, toplumsal bütünlüğü ve düzeni koruyan bir olgu olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularında namus ihlallerinde, kırsal yapı tarafından verilen yaptırımların en sert olanı, bireyin aileden ve bulunduğu bölgeden uzaklaştırılarak dışlanması gelmektedir. Bu dışlanma sadece bireye bağlı kalmamakla birlikte bireyin ailesi, akrabası ve bağlı bulunduğu aşirete kadar yansımaktadır. Namus temelli olaylar vuku bulduğunda, eğer olay çevrede duyulmamış ise üstü örtülmektedir. Bu şekilde birey yaşamına devam etmektedir. Fakat olay bireyin yaşadığı sosyal

çevrede duyulduğunda, birey çok kısa bir sürede sosyal, kültürel bağlamda sermayesinin yok olmasına maruz kalmaktadır. Bunun yanında aileden reddedilen bireyin yalnızlaştığı, yoğun psikolojik problemler, ekonomik kırılmalıklar ve zorunlu göç gibi birçok düzeyde sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle de namus temelli suçlamalardan kadınların daha çok etkilendiği ortaya çıkmıştır. Namus temelli damgalanmaların cinsiyet eşitsizliğini ürettiği ve kadın üzerinden şekillendiği saptanmıştır. Genel olarak çalışma verilerine bakıldığında kırsal bölgelerde aşiret ve kabileciliğin yaygın olduğu, bunun ile birlikte kırsal toplulukların gelenek/göreneklerine sıkı sıkıya bağlı olduğu görülmüştür. Bu bağlılık ise namus temelli olaylarda sert yaptırımların yaşanmasına zemin hazırlamaktadır.

Çalışmada aynı zamanda eğitim, modernleşme ve kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazanması sonucu, namus algısı ve dışlanma temelli pratikler üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Dünyanın küresel bir köy haline gelmesi ile birlikte mahremiyet temelli tutumların süreç içerisinde yumuşamasına neden olmaktadır. İletişim araçların yaygınlaşması ile birlikte geleneksel denetim biçimleri ve birtakım davranış kalıplarının silikleşmesine neden olmakla birlikte namus temelli dışlanmaları ciddi anlamda etkilemediği orta çıkmıştır. Bu eylemler kırsal bölgelerdeki geleneksel normlar ile modern davranışlar arasındaki gerilimi göstermektedir.

Sonuç olarak namus temelli dışlanmaların bireysel etik ihlali olmanın ötesinde damgalanma, toplumsal denetim ve simgesel şiddet, etiketlenme gibi mekanizmalarla iç içe geçmiş sosyal yapısal bir olgu olduğu görülmüştür. Modernleşme süreci ile birlikte kırsal bölgelerdeki geleneksel örf/adetlerin kısmen aşındığı ve yeniden şekillendiği bir süreç bulunmaktadır.

Öneri olarak;

Bu bulgular doğrultusunda, kırsal bölgelerde namus temelli damgalanmaların bireyler ve aileler üzerinde ciddi anlamda olumsuz etkisi bulunmaktadır. Kırsal bölgelerde namus kavramının toplumsal denetim aracı olarak görüldüğü, bu nedenle olumsuz durumların yaşanmaması ve yıkıcı etkilere maruz kalınmaması için toplumsal farkındalık eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Namus temelli dışlanan bireylerin yalnızlık, intihar ve psikolojik temelli durumların önüne geçilmesi için psikososyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Bilhassa kırsal bölgelerde psikologlar, sosyal ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, dışlanan bireylerin hayata kazandırılmasında destekleyici mekanizma olacağı düşünülmektedir.

Son olarak kırsal bölgelerde dini liderler, kanaat önderleri ve sivil toplum örgütleri, namus temelli ihlaller sonucu ölümcül vakaları yaşanmaması adına doğabilecek bu tür olumsuzlukların önüne geçilmesinde ön ayak olmalıdır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'nın 21.11.2025 tarih ve 2025/44 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Kaynakça

- Aksoy, E., Dülger, S., & Köksal, A. (2018). *Bilimsel Araştırmalarda Evren, Örneklem, Varsayım ve Değişken*. Ankara: Grafiker Yayınları, 137-167.
- Aktaş, M. (2019). Küreselleşme Süreci ve Bilgi Toplumu. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(21), 1240-1256.

- Akyıldırım, E., & Yılmaz, M. (2025). Öğrencilerin Göç İle Birlikte Adaptasyon Süreci Üzerine Bir Araştırma: Iğdır Üniversitesi Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 10(1), 114-139.
- Avcil, C. (2020). Kadın Bedeni Üzerinde Denetim Aracı Olarak Namus Cinayetleri: Türkiye Örneği. *International Journal of Social and Humanities. Sciences*, 4(3), 137-150.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baran, A.G. ve Erbaydar, N. P. (2009). Yasak Cinsel İlişki: Ensest.
- Becker, H. S. (1973). *Outsiders Studies in the Sociology of Deviance*. Free P. Free.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination*. Stanford University Press.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design, Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. California: SAGE Publications.
- Creswell, J.W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. Ed.: M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demren, Ç. (2001). Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji*, 1-10.
- Durkheim, E. (2018). The division of labor in society. In *Social stratification* (pp. 217-222). Routledge.
- Dursun, P. (2022). Küreselleşmenin Kültür Üzerine Etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 403-429.
- Ecevitoglu, P. (2012). *Namus, Töre ve İktidar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Goffman, E. (2009). Stigma: Notes On The Management Of Spoiled Identity. Simon and Schuster.
- Guba, E. G. & Lincoln, Y.S. (1994). Competing Paradigms in Qaualitative Research. *Handbook of Qaualitative Research*, 2(105), 163-194.
- Günay, Ü. (2016). *Din Sosyolojisinin Yöntem ve Teknikleri*. N. Akyüz ve İ. Capcıoğlu (Ed.). Din Sosyolojisi El Kitabı (ss. 149-168). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). *Qualitative Research For Nurses. (No Title)*.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (21. Basım). Ankara: Nobel.
- Kitzinger, J. (1995). *Qualitative Research: Introducing Focus Groups*. *Bmj*, 311(7000), 299-302.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative Researchı in The Study Of Leadership*. Emerald Group Publishing Limited.
- Krefting, L. (1991). Rigor İn Qualitative Research: The Assessment Of Trustworthiness. *The American Journal Of Occupational Therapy*, 45(3), 214-222.
- Lamont, M., & Swidler, A. (2014). Methodological Pluralism And The Possibilities And Limits Of Interviewing. *Qualitative sociology*, 37(2), 153-171.
- Nazlı, A. (2015). *Kadın Bedeni ve Toplumsal İzdüşümleri: Sosyolojik Bir Bakış*. D.F. Alptekin İçinde, Kadın Bedeni ve İstismarı, 33-55.
- Neuman, W. Lavrence (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımları I)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve Edmund Husserl'de Apaçıklık (Evidenz) Problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1), 27-55.
- Özçürümez, G. (2013). *Damgalayan ve Damgalanan Psikiatri*. TPD 17. Yıllık Toplantı ve Klinik Eğitim Sempozyumu, 10-13.
- Topçu, B. ve Baş, E. (2018). Sosyolojik Açıdan Namus Kavramına Bakış: Trabzon İli Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 38, 173-196.

-
- Turan, E. A. (2020). Diyarbakırlı Kadınlarda Namus, Kadınlık ve Din. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, (20), 51-85.
- Turhanoglu, A., Suğur, N., Şavran, G., & Çetin, T. (2012). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikler*.
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Wallace, R., & Wolf, A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları-Klasik Gelenegın Genişletilmesi* (M. R. Ayas & Ç. L. Elburuz, Trans.).
-